

بررسی میزان هوش هیجانی در زندانیان مرد زندان مرکزی یاسوج

(تاریخ دریافت ۱۳۹۷/۱۱/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۰۲/۱۲)

فاطمه یاری نسب^۱

کارشناس ارشد مطالعات زنان، سازمان پزشکی قانونی کشور، مرکز تحقیقات پزشکی قانونی، کهگیلویه و بویراحمد، یاسوج

کامروز امینی

دکترای پزشکی، سازمان پزشکی قانونی کشور، مرکز تحقیقات پزشکی قانونی، کهگیلویه و بویراحمد، یاسوج

آرش سالاری

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، علوم و تحقیقات واحد یاسوج، کهگیلویه و بویراحمد، یاسوج

چکیده

هوش بین فردی توانایی روابط اجتماعی و درون فردی توانایی مربوط به کنترل احساسات و هیجانات است. مطالعاتی که در این زمینه انجام شده مبین نقش هوش هیجانی بر شخصیت مجرمان و تفکر جنایی آنان وابسته است و با پرخاشگری و انواع جرم رابطه دارد. هدف از مطالعه حاضر بررسی میزان هوش هیجانی در زندانیان مرد زندان مرکزی یاسوج بود. روش بررسی: این تحقیق به روش توصیفی مقطعی انجام شد. جامعه پژوهش، کلیه مردان زندانی در زندان مرکزی شهر یاسوج در نیم سال دوم سال ۱۳۹۵ به تعداد ۸۴ نفر بودند که به صورت تمام شماری مورد بررسی قرار گرفتند. اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه استاندارد هوش هیجانی تجدید نظر شده شوت (MSEIS) که یک پرسشنامه خودسنجی ۴۱ سوالی است مورد استفاده قرار گرفت. سپس اطلاعات پرسشنامه جمع آوری و به کمک نرم افزار SPSS ۱۹ و استفاده از آمار توصیفی نظیر فراوانی، میانگین، انحراف معیار و... مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج: نتایج مطالعه حاضر گویای آن بود که در نقطه برش میانگین، همه نمونه های مورد بررسی هوش هیجانی مطلوب و بیشتر از حد میانگین داشتند. با این وجود در خرده مقیاس تنظیم هیجانات ۱۰۰ درصد نمونه های مورد بررسی وضعیت نامطلوب داشتند.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، جرم، مردان، زندان، مجرمان مرد، حبس

^۱نویسنده مسئول

بخش اول: کلیات

جرم یک پدیده بسیار پیچیده اجتماعی است که در محیط های اجتماعی مختلف به شکل های متفاوتی دیده می شود. تعریف بزه و رفتار بزهکارانه در هر جامعه ای توسط قوانین حقوقی و هنجارهای اجتماعی آن جامعه مشخص می شود. اگر چه در بیشتر جوامع، بزه به فعل یا ترک فعل قابل مجازات از طرف قانون تعریف شده است (گلدوزیان، ۱۳۸۳)، اما صرفاً در تبیین آن، مفهوم حقوقی مسأله کافی نیست، بلکه اغلب جرم شناسان، روانپزشکان و روانشناسان، جرم را از چهار منظر زیست شناختی، روانشناختی، اجتماعی و حقوقی، قابل بررسی می دانند (فارینگتون، ۱۹۸۲). امروزه نیز این باور وجود دارد که با توجه به ارتباط بین اختلال های روان تنی با هیجانات، به نظر می رسد که هیجان ها در بروز رفتارهای نابهنجار یا اختلالات روانی نقش اساسی ایفا می کنند و ابزارهای هیجانی نادرست می توانند سلامت ذهنی و روانی افراد را تهدید کنند (خداپناهی، ۱۳۸۱). اساسی ترین مهارت روانی، مقاومت در مقابله تکانه است. این امر ریشه تمام خویشتنداری های هیجانی است (گلمن، ۱۳۸۰؛ جوادی، ۱۳۸۷؛ هامپل و پیترمن، ۲۰۰۶). هوش هیجانی مجموعه ای از توانایی های شناختی و هیجانی به هم پیوسته است که به فرد کمک می کند که با دریافت ارزیابی و بیان دقیق هیجان ها از احساساتی که افکار را تسهیل می نماید آگاهی یابد (مایرزا، ۱۹۹۹) و با برقراری توازن میان افکار و هیجان های خود تصمیم گیری های عاقلانه و رفتاری مسئولانه داشته باشد (برکتین، ۱۳۸۷). در واقع مفهوم هوش هیجانی یک حیطه چند عاملی از مجموعه مهارتها و صلاحیت های اجتماعی است که بر تواناییهای فرد برای تشخیص، درک و مدیریت هیجان حل مسأله و سازگاری تأثیر می گذارد و به طرز موثری فرد را با نیازها، فشارها و چالشهای زندگی سازگار می کند (بار-اون، ۲، ۲۰۰۶). بطور کلی آنچه از متون تحقیقی بر می آید این است که سازگاری موفقیت آمیز افراد بسته به عملکرد یکپارچه توانشهای هیجانی دارد. در واقع هوش هیجانی در پرورش سازگاری با تجارب و حوادث استرس زای وقوع یافته پیش بینی اهداف مطلوب در آینده و نیز سازگاری با استرس های مزمن نقش اساسی دارد (چان، ۳، ۲۰۰۵).

¹ Myers

² Bar-on

³ Chan

اکستریمر ۱ و همکارانش در سال ۲۰۰۷، در مطالعات خود نشان می دهند نوجوانانی که در رابطه با شناخت هیجان‌ات خود دچار مشکل هستند و توانایی‌های لازم را برای تنظیم هیجان‌اتشان ندارند در شرایط پر استرس از کنترل خوبی برخوردار نبوده ماهیت استرس را با شدت بالاتری درک می نمایند و از سازگاری روانشناختی برخوردارند. در مطالعات دیگری مشخص گردید که هوش هیجانی بالا در نوجوانان در ارتباط بهتر با همسالان، ثبات عاطفی، شبکه‌های اجتماعی قوی‌تر، رابطه مستقیم با ناسازگاری‌هایی همچون اعتیاد مصرف مسکن فرار از منزل رابطه عکس دارد (باستین ۲، ۲۰۰۷). به عقیده سیاروچی همه شاخص‌های توانمندی‌های هیجانی و عوامل تنش زا پیش بینی کننده‌های سلامتی اجتماعی و روانی هستند (سیاروچی، ۱۳۸۳). نتایج تحقیق تیتل^۱ نیز مشخص می کند که هوش هیجانی با پرخاشگری، رفتارهای بزهکارانه، تنش و افسردگی در دانش آموزان دبیرستانی همبستگی معکوس معنی داری دارد (تیت، ۲۰۰۶). در پژوهشی در هنگ کنگ نیز در پسران دارای مشکلات رفتاری مشخص شد که بین هوش هیجانی و ناامیدی آنها رابطه معکوس معنی داری وجود دارد (سی یو، ۲۰۰۹). با توجه به موارد ذکر شده با توجه به اینکه در شهر یاسوج تاکنون تحقیقی در زمینه بررسی هیجانی در زندانیان انجام نشده لذا این پژوهش با هدف کلی بررسی هوش هیجانی در در میان مجرمان مرد زندان مرکزی یاسوج انجام گرفت.

بخش دوم: روش تحقیق

در این مقاله علمی که به روش توصیفی مقطعی انجام شد جامعه پژوهش، کلیه مردان زندانی در زندان مرکزی شهر یاسوج در نیم سال دوم سال ۱۳۹۵ به تعداد ۸۴ نفر بودند که به صورت تمام شماری مورد بررسی قرار گرفتند. از زندانیان خواسته شد تا پرسشنامه استاندارد هوش هیجانی را تکمیل نموده و کسانی که نیاز به کمک داشتند با کمک پرسشگر تکمیل می نمودند. اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه استاندارد هوش هیجانی تجدید نظر شده شوت (MSEIS) که یک پرسشنامه خودسنجی ۴۱ سوالی است و برای سنجش هوش هیجانی خصیصه‌ای ساخته شده است (آستین و همکاران، ۲۰۰۴) به دست آمد. آزمودنی‌ها به سوالات این مقیاس بر مبنای رتبه‌بندی

¹ Extremera

² Bastian

³ Tett

لیکرت (۱- کاملاً موافقم تا ۵- کاملاً مخالفم) پاسخ دادند. این پرسشنامه در واقع نسخه تجدید نظر شده مقیاس هوش هیجانی شوت و همکاران (۱۹۹۸) است. ضریب اعتبار (همسانی درونی) کل آزمون ۰/۸۵ گزارش شده است و چهار عامل خوش بینی/ تنظیم خلق، بهره جویی از هیجانات و ارزیابی هیجانات برای آن شناسایی شده است. ضرایب اعتبار از راه همسانی درونی برای این عامل‌ها به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۸۹ و ۰/۷۶ می‌باشد. روایی آزمون از طریق همبستگی آن با آزمون بهره هوشی بار-آن برآورد و میزان آن ۰/۶۷ گزارش شده است. بخشی‌پور و همکاران (۱۳۸۷) در تحقیقی به بررسی مشخصات روانسنجی مقیاس هوش هیجانی تجدید نظر شده شوت (MSEIS) پرداختند. که نتایج تحقیق نشان‌دهنده ویژگی‌های نسبتاً مناسب روانسنجی این پرسشنامه بود (به نقل از بخشی‌پور و همکاران، ۱۳۸۷). نقطه برش برای نمره کل و هر کدام از زیرمقیاس‌ها میانگین در نظر گرفته شد. به این صورت که زیر میانگین به عنوان نمره نامطلوب و بالای میانگین به عنوان نمره مطلوب در نظر گرفته شد سپس اطلاعات پرسشنامه جمع‌آوری و به کمک نرم افزار spss ۱۹ و استفاده از آمار توصیفی نظیر فراوانی، میانگین، انحراف معیار و... مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

بخش سوم: یافته‌های علمی تحقیق

یافته‌های پژوهش در قالب جداول و نمودارهای زیر ارائه گردیده است:

جدول ۱ توزیع فراوانی آزمودنی‌های طرح بررسی هوش هیجانی در زندانیان مرد

ردیف	خرده مقیاس	میانگین	انحراف معیار
۱	ارزیابی هیجانات در خود و دیگران	۲۷,۹	۳,۸۸
۲	تنظیم هیجانات	۲۷,۲۷	۳,۹
۳	بهره‌جویی از هیجانات در حل مسایل	۳۳,۱	۵
۴	ادراک و فهم هیجانات	۳۶,۲	۴,۶

۵	نمره کل	۱,۲۵	۱,۱۶
---	---------	------	------

جدول ۲ توزیع فراوانی آزمودنی های طرح بررسی هوش هیجانی در زندانیان مرد

ردیف	خرده مقیاس	حداقل نمره	حداکثر نمره
۱	ارزیابی هیجان‌ها در خود و دیگران	۱۹	۳۶
۲	تنظیم هیجان‌ها	۱۸	۳۷
۳	بهره‌جویی از هیجان‌ها در حل مسایل	۲۴	۴۵
۴	ادراک و فهم هیجان‌ها	۲۶	۴۸
۵	نمره کل	۱۰۴	۱۶۲

جدول ۳ توزیع فراوانی آزمودنی های طرح بررسی هوش هیجانی در زندانیان مرد بر حسب نمره

کل هوش هیجانی

شرح	تعداد	درصد
مطلوب	۸۴	۱۰۰
نامطلوب	۰	۰
جمع	۸۴	۱۰۰

۳۳۱

جدول ۴ توزیع فراوانی آزمودنی های طرح بررسی هوش هیجانی در زندانیان مرد بر حسب نمره خرده مقیاس ها

خرده مقیاس ها	شرح	تعداد	درصد
هیجانان در خود و دیگران	مطلوب	۴۸	۵۷,۱
	نامطلوب	۳۶	۴۲,۹
تنظیم هیجانان	مطلوب	۰	۰
	نامطلوب	۸۴	۱۰۰
بهره جویی از هیجانان در حل مسایل	مطلوب	۳۹	۴۶,۴
	نامطلوب	۴۵	۵۳,۶
ادراک و فهم هیجانان	مطلوب	۳۹	۴۶,۴
	نامطلوب	۴۵	۵۳,۶

نتیجه گیری

نتایج مطالعه حاضر گویای آن بود که در نقطه برش میانگین، همه نمونه های مورد بررسی هوش هیجانی مطلوب و بیشتر از حد میانگین داشتند. با این وجود در خرده مقیاس تنظیم هیجانان ۱۰۰ درصد نمونه های مورد بررسی وضعیت نامطلوب داشتند. هیس و ریلی در بررسی خود روی سه گروه مجرم، بیمار روانی و کنترل دریافتند که گروه مجرم و بیماران روانی به طور معناداری میانگین هوش هیجانی پایینتری از گروه کنترل داشته اند، علاوه بر آن، در ابعاد انعطاف پذیری، مدیریت هیجانان و بیان هیجانان گروه مجرم و بیماران روانی به طور معناداری پایین تر از گروه کنترل بوده و در درک هیجانان گروه مجرم به طور معناداری از گروه کنترل پایین تر ولی

تفاوتی بین بیماران و گروه کنترل مشاهده نشد (هیس و ریلی، ۲۰۰۷) صابری و همکاران (۱۳۸۹) در بررسی ۲۸۱ نفر مجرم در زندان مرکزی استان یزد نشان دادند که افراد مرتکب جرم رابطه نامشروع در بین سایر مجرمان دارای نمره هوش هیجانی پایین بوده و مجرمان چک دارای بیشترین نمره هوش هیجانی و مجرمان با جرایم دیه، سرقت، مواد مخدر، نزاع و کلاهبرداری و سایر جرایم از نظر نمره هوش هیجانی در حد فاصل این دو گروه قرار گرفته اند. رضوی و همکاران (۱۳۹۰) در بررسی هوش هیجانی مجرمان زندانی در زندان مرکزی شهر شیراز نشان دادند که بین هوش هیجانی برخی مجرمان براساس نوع جرم ارتكابی تفاوت معناداری وجود دارد. برخی از محققان ثابت کرده اند که مجرمان، نواقص و کمبودهای شناختی دارند که این کمبودها بر روی توانایی آنها در تنظیم رفتارشان تأثیر می گذارند. شواهدی وجود دارد که خشن ترین و شدیدترین مجرمان و نیز مجرمانی که مرتکب جرایم به طور مستمر می شوند دارای نقایص شناختی و رفتار خودتنظیمی هستند (سوری، ۱۳۹۲). علاوه بر آن، در طی دهه گذشته به طوری کلی در روان شناسی و به ویژه روان شناسی جرم، علاقه به وضعیت های هیجانی و عاطفی همواره در حال افزایش بوده است به طوری که نقش هیجانات در مجرمان خشونت آمیز و جنسی مورد بررسی قرار گرفته است. هیجانی که بیشتر در جرایم خشونت آمیز دیده میشود و اهمیت دارد عصبانیت است که مقدمه مهمی برای انواع جرایم خشن نظیر، قتل، خشونت، معاونت در جرم، سوء، استفاده جسمی و جنسی است دیدگاه کارشناسی این است که مجرمان دارای همدلی نبوده و حتی فقدان همدلی نقش مهمی در بروز تخلفات دارد (کبل، ۲۰۰۶). برخی تحقیقات دیگر نشان می دهد بعد همدلی هوش هیجانی با رفتار مجرمانه و ضداجتماعی رابطه معکوس دارد. لذا هوش هیجانی پیش بینی کننده خوبی برای آینده مجرم است. تفکر جنایی با هوش هیجانی رابطه منفی قوی دارد، لذا بین هوش هیجانی و اختلالات روانی و رفتار ضداجتماعی رابطه منفی وجود دارد.

پیشنهادات

با توجه به عدم توانایی نمونه های مورد بررسی در تنظیم هیجانات خود به نظر می رسد آموزش های تکنیک های تنظیم هیجان و کنترل آن می تواند در ارتقاء هوش هیجانی و به دنبال آن کاهش جرم و جنایت موثر باشد.

منابع و مآخذ

- برکتین مجید (۱۳۸۷). هوش هیجانی در زنان اقدام به خودکشی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران. سال چهارم شماره ۲ تابستان ۱۳۸۷
- جوادی، خدارحم (۱۳۸۷). رابطه هوش هیجانی و تاب آوری در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. نشریه اعتیادپژوهی، سال دوم، شماره ۸، ۶۹-۷۴.
- خداپناهی، محمدکریم (۱۳۸۱). انگیزش و هیجان، تهران: انتشارات سمت.
- رضوی، نظیری و قنبری (۱۳۹۰)، بررسی هوش هیجانی مجرمان زندانی براساس نوع جرم و رابطه آن با سلامت روان: نشریه مهندسی فرهنگی؛ سال ششم، شماره ۵۷ و ۵۸
- سوری احمد (۱۳۹۲). رفتار جنایی در بیماران روانی. تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین.
- سیاروچی جوزف (۱۳۸۳). هوش عاطفی در زندگی روزمره. ترجمه: نوری امام زاده ای اصغر، اصفهان: نشر نو.
- صابری، سید مهدی و همکاران (۱۳۸۹). طبقه بندی آماری جرایم براساس هوش هیجانی در زندانیان زندان مرکزی استان یزد. مجله علمی پزشکی قانونی. دوره ۱۶. شماره ۴
- گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۳). حقوق جزایی عمومی ایران، جلد ۱، تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
- گلמן، دانیل (۱۳۸۰). هوش هیجانی، ترجمه نسرين پارسا، تهران: رشد.
- Bastian VA, Burns NR, Nettelbeck T. Emotional intelligence predicts life skills but not as well as personality and cognitive abilities. *Pers Individ Dif* 2005 39:113545.
- Chan DW. Emotional intelligence, social coping and psychological, distress among chines gifted students in Hong Kong. *High Ability Studies* 2005 16:16378.

- Extremera N, Duran A, Rey L. Perceived emotional intelligence and dispositional optimism– pessimism analyzing their role in predicting psychological adjustment. *Pers Individ Dif* **2007** **42**:1069-79.
- Farrington D, Biron L, LeBlanc M. Personality and delinquency in London and Montreal. In John Gunn and David P. Farrington (1982), *Abnormal Offenders, Delinquency, and the Criminal Justice System*. New York: Wiley.
- Hample P. & Peterman F. (2006). Perceived coping and adjustment in adolescent. *Journal of adolescent health*, **38** (4), 409-15.
- Hayes J.M and Reilly. G.O. (2007). Emotional intelligence mental Health and Juvenile delinquency. University college Dublin. Juvenile mental health matters, cork, Ireland.
- Kebell, Mark R; Davies, Graham M; Hawells, Kevin and Stecey, Jocqueline. (2006). *Practical psychology for forensic investigation and prosecution*. England. Johnwilley and sons ltd.
- Myers-caruso-emotionalsocial intelligence 1999.
- Siu AF. Trait emotional intelligence and its relationships with problem behavior in Hong Kong adolescents. *Pers Individ Dif*. **2009**; **47**(6): 553-557.
- Tett RP, Fox KE. Confirmatory factor structure of trait emotional intelligence in student and worker samples. *Pers Individ Dif*. **2006**; **41**(6): 1155-1168.
- Bar-On. R. (2006). The Bar-On model of emotional social intelligence. *Psicothema*. **18**: 13-

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی